

CRIZA TEATRULUI ÎN VREME DE CRIZĂ

Aud că după Revoluție lumea nu mai merge la teatru, că sălile, înainte arhipline, rămân aproape goale. Spun "aud" pentru că autorul însemnărilor de față nu a fost și mai mult decât probabil nu va fi un frecventator asiduu al teatrelor. În nici un caz pentru că "nu i-ar plăcea teatrul", pentru că nu ar fi sensibil la farmecul misterios al spectacolului teatral, pentru că nu ar fi fost subjugat - și el - de acea emoție unică pe care numai acesta ne-o dă. A merge la teatru este într-un fel o manifestare publică, ba poate chiar și un pic mondenă. Iar autorul însemnărilor de față nu îi plac manifestările publice, și cu atât mai puțin cele mondene. E un om retras, nici nu locuiește în București, ci în București-sat (după cum l-a ironizat odată cineva, un bucureștean adevărat, din centrul orașului adică), cu alte cuvinte la marginea (dinspre sud-est) a capitalei. În ultimii ani, pe deasupra, a mai și îmbătrânit.

Deci rîndurile de mai jos nu numai că nu aparțin unui specialist; cel care le scrie nici măcar nu este în deplină cunoștință de cauză. Sub această rezervă, să încerc să spun câteva cuvinte pe marginea temei pe care redacția mi-a propus-o: "Teatrul în vreme de criză". De fapt despre "criza teatrului în vreme de criză". Înainte de revoluție lumea mergea la teatru de dragul Aluziei. Teatrul rămăsese o tribună, dar nu a frazelor tunătoare, ci a șoaptei. Bună și ea! Defulează! Și ca să ne defulăm mergeam să vedem o piesă (după cum, tot ca să ne defulăm, citeam un roman de actualitate, de Augustin Buzura de pildă), teatrul devenind astfel singurul loc public unde Puterea putea fi nișel bîrfită. O satisfacție pentru care merita să înduri frigul din sală, întinericul de pe străzi (la întoarcerea acasă) și

îngheșuiala din mijloacele de transport (atît la ducere cît și la întoarcere). Ca un făcut, piese "nevinovate" scrise în urmă cu o sută - sau chiar mai multe - de ani păreau să facă direct aluzie la dictator. Un miracol al marii arte, o dovadă a actualității ei perpetue, a perenității ei. Rezulta o savuroasă comedie a "potrivellilor", un foarte amuzant joc de-a baba oarba în care autorul clasic "legat la ochi" îl prindea "la fix" în brațe și îl strîngea vîrtos (de-i pîrîiau oasele) exact pe cine trebuia. Ce să mai spunem de textele unor autori care au apucat totalitarismele secolului XX (iar uneori au fost apucați și sfîrtecați de ele) precum Bulgakov sau Camus, sau de acei autentici dramaturgi români contemporani care făceau imposibilul pentru a "strecura" în operele lor o părticică de adevăr (atît de necesară totuși nouă tuturor, pe atunci). Acum însă, după dărîmarea dictaturii, întreg acest repertoriu de aluzii, esopice, și-a pierdut importanța (politică). Nu altfel stau lucrurile în literatură. Cu romanul istoric, alegoric, pentru a lua un alt exemplu. Cînd ziarele nu mai prididesc să scrie despre Antonescu nu mai lei din raft Dellru lui Marin Preda pentru a citi cîte ceva despre mareașai. Îl lei, eventual, pentru a-l citi pe Marin Preda. Cît despre dramaturgia aservită direct vechiului regim, scrisă anume pentru cei doi din balansoarul puterii (pseudo-dramaturgie preferată în trecut în special de teatrul TV), ea a fost, evident, aruncată la coș.

Lumea mai mergea la teatru înainte și ca să-i vadă pe actori, pe talenții noștri actori. După evenimentele din decembrie, unii dintre ei puteau fi văzuți în piețe, la mitinguri sau - prin intermediul micului ecran -, la ședințele CPUN-ului. Acestea din urmă de pildă se transformau nu o dată - eu unul le-am urmărit noapte de noapte, pînă la ore tîrzii - în adevărate

spectacole caragialești. De ce să te mai obosești atunci să te duci și la teatru?

Dar firește că, dacă în 1990, sălile teatrelor au fost mai mult goale, faptul se datorează în primul rînd evenimentelor înseși. Dacă dictatura a politizat într-o măsură covârșitoare teatrul, revoluția a teatralizat (nu dau termenului nici un sens peiorativ) enorm politicul. Spectatorul de teatru nu numai că a fost racolat de televiziune, radio, presă, dar a devenit și actor, participînd la demonstrații, mitinguri, luînd cuvîntul în celebrul balcon, făcînd greve, greve ale foamei etc. O altă categorie de foști spectatori de teatru a devenit spectatoarea spectacolelor în aer liber, ca să zic așa (oamenii de pe margine, care aplaudă explozia "reușită" a unei sticle incendiară sau îi huiduie pe mineri, ori viceversa). Teatrul a ieșit în stradă. Un fenomen firesc după o jumătate de secol de "îngheț". Un fenomen însă care nu poate să dureze la infinit, pentru că nici noi nu ne vom putea ține la nesfîrșit numai de "politicele".

Cum văd viitorul teatrului? Ca și literatura, de care aparține prin text, cred că teatrul se va depolitiza. Scutit, scutită de a mai înlocui reportajul, comentariul politic, cartea de istorie, și teatrul și literatura se vor întoarce în mai mare măsură, spre a le aprofunda, la marile probleme ale omului, ale condiției și destinului său, primate din perspectivă nu doar istorică, ci și metafizică. Și atunci se vor întoarce în sălile de teatru, despovărați, eliberați de tot ce au acumulat în ei anii de tăcere, și spectatorii. Spre a admira, în noi roluri demne de ei, pe coloșii scenei românești: Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Tamara Buciuceanu, pandant feminin prin forța jocului ei al unui Toma Caragiu...

VALERIU CRISTEA

foto: valentin nuham

